

УДК 343.97

Юрій Олександрович КРОШКО,

ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сам термін «оперативне обслуговування» викликає серед науковців і практиків жваву дискусію протягом тривалого часу, при цьому однозначної позиції і дефініції щодо нього не існує.

Проаналізувавши різні бачення науковців та практиків щодо оперативного обслуговування, ми прийшли до висновку, що у наведених визначеннях неповною мірою враховується одна із ключових особливостей оперативного обслуговування – її комплексний характер, суть якого не лише в тому, що вирішуються комплексні завдання, а й передусім у тому, що тут задіяні різні ланки правоохоронних та контролюючих органів, які уповноважені на здійснення різних функцій, зокрема і оперативно-розшукових, де оперативні підрозділи здійснюють оперативне обслуговування в неоднакових умовах оперативної обстановки, поєднуючи організаційно-управлінські, організаційно-тактичні та оперативно-тактичні заходи [1].

Протягом тривалого часу йде дискусія щодо того, чи входить до складу оперативного обслуговування діяльність оперативного підрозділу з виявлення й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочину.

В науковій літературі з ОРД зазначено, що загальний зміст оперативно-розшукової профілактики – виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню злочинів. Отже, якщо оперативний працівник в процесі оперативного обслуговування виявляє причини та умови, які сприяють вчиненню злочину, він зобов'язаний їх усунути.

Так на нашу думку в процесі оперативного обслуговування оперативні підрозділи у відповідності до вимог діючого законодавства зобов'язані виявляти й аналізувати, усувати або нейтралізувати причини та запобігати виникненню умов, які сприяють їх вчиненню, а також виявляти осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів, та здійснювати на них превентивний вплив для недопущення вчинення ними задуманих злочинів чи тих, що готуються, і припинення таких, що розпочалися [2, с. 203].

Отже, ми вважаємо що, оперативно-розшукова профілактика, повинна бути складовою оперативного обслуговування. Підтвердженням цього є вимоги п. 1 ст. 7 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», де зазначено, що оперативні підрозділи у межах своїх повноважень зобов'язані вживати необхідних оперативно-розшукових

заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень [3].

Грунтуючись на логічній послідовності, можна припустити, що основою отримання інформації, яка становить оперативний інтерес, є інститут оперативного обслуговування.

Правильна організація оперативного обслуговування об'єктів, на яких можуть вчинятись злочини, сприяє своєчасному безперервному надходженню оперативної інформації про їх підготовку або вчинення, а також про осіб, причетних до їх вчинення.

Аналіз дослідження показав, що безпосереднім виконавцем оперативного обслуговування виступає оперативний працівник, а керівник оперативного підрозділу є організатором цих дій.

Як свідчить аналіз практики, нормативно-правового закріплення потребує рівень оперативного обслуговування, а саме чіткого розподілу серед оперативних підрозділів (відповідно до свого ієрархічного становища).

Нині цей порядок нормативно не регламентовано і потребує розробки «Інструкції з особливості організації діяльності оперативних підрозділів під час оперативного обслуговування». Такий підхід до визначення рівня оперативного обслуговування надасть можливість уникнути дублювання в роботі різних оперативних підрозділів і певною мірою полегшить її у зв'язку з дотриманням ієрархічної системи.

Таким чином, можна стверджувати, що оперативне обслуговування відповідає вимогам ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» – як система гласних і негласних, пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, а здобута гласно та негласно оперативно-значима інформація стає предметом аналітичної розвідки щодо протидії злочинам.

Отже, є недоцільним стверджувати, що в процесі оперативного обслуговування інформація може надходити лише від негласного апарату чи лише від гласних джерел. Поєднання гласних та негласних джерел отримання інформації сприятиме своєчасному виявленню та припиненню злочинів.

Підсумовуючи викладене слід зазначити що, оперативне обслуговування – це є комплекс економіко-правових і ОРЗ, які здійснюють оперативні підрозділи для постійного отримання інформації як з гласних, так і з негласних джерел про оперативну обстановку, та проведення спостереження за її станом з метою подальшої її реалізації, а саме забезпечення процесів запобігання та викриття злочинів.

Список бібліографічних посилань

1. Оперативно-розшукова діяльність : навч. посіб. / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Прав. едність, 2009. 310 с.
2. Василичук В. І. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері : монографія. Київ : ФОП Кандиба, 2013. 519 с.
3. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

Одержано 21.11.2017

УДК 343.321.3:303.717

Михайло Степанович КУЦІЙ,

старший викладач спеціальної кафедри

Національної академії Служби безпеки України

СТЕГАНОМЕТОДИ ПРОТИДІЇ ПРИВАТНОМУ СПІЛКУВАННЮ ТОРГІВЦІВ ЛЮДЬМИ

Сьогодні однією із специфічних ознак оперативно-розшукової характеристики злочинного явища, пов'язаного з продажем людини або здійсненням стосовно неї іншої незаконної угоди, стає використання організованою групою у приватному спілкуванні так званого стеганографічного перетворення (вбудовування інформації в певний об'єкт (далі – контейнер), який в Інтернеті відкрито передається одержувачу) [1]. В таких контейнерах зловмисники залишають «віртуальні відбитки» [2] системи команд електронної обчислювальної машини (гаджет), застосованої в ході обміну прихованими документами (цифрова фотокартка переміщеної через державний кордон особи, файли обстеження органів чи тканин потерпілого для їхньої трансплантації тощо). Здобуті «віртуальні сліди» разом з отриманими у встановленому законом порядку іншими документами важливі як докази використання жертви злочину з певною метою, визначеною диспозиціями відповідних статей кримінальних кодексів України та країн-партнерів. Подібні «відбитки» виявляються спільними зусиллями з іноземними партнерами, передусім, у ході проведення операцій з контрольованої поставки за відсутності прямих загроз життю та здоров'ю учасників протидії торгівлі людьми.

В оперативно-розшуковій діяльності (ОРД) із метою виявлення, попередження та припинення злочинів проти волі і гідності людини використовується інститут конфіденційного співробітництва (КС): негласні штатні та позаштатні працівники [3], а в науковій літературі – конфіденти.

Із зазначеною метою окремі з них можуть перебувати в транснаціональних організаціях торгівців людьми та здійснювати приватне спілкування у цьому кримінальному середовищі.